

In 'Dichter bij het werk' interviewt dichter Henry Sepers dichters over hun werk, of een specifiek deel daarvan. www.henrysepers.nl

De ruimte van het volledig leven

In allerlei opzichten is dichter Nisrine Mbarki (1977) op zoek naar ruimte. In de geschiedenis, in religie en in de taal. In haar debuutbundel *oeverloos* komen behalve het Nederlands ook zinnen of woorden uit het Arabisch, Frans of Tamazight (ook wel Berbers genoemd en de oorspronkelijke taal van Noord-Afrika) voor. Haar meertaligheid geeft haar de mogelijkheid te schakelen tussen verschillende werelden.

Door Henry Sepers

We blijken buurtgenoten in Amsterdam en spreken af in een café dat we alle twee

kennen. Het is er stil op deze maandagochtend, al raast buiten de eerste storm van het jaar. Een gigantische witte zak, waar zand in heeft gezeten, zweeft over straat, achtervolgd door een invalidenwagentje. We kijken uit op de Amstel, een rivier die in een van de gedichten uit *oeverloos* voorkomt en daar bijna de lading van een doodsrivier krijgt: hij stroomt langs een bekende begraafplaats van de hoofdstad. Later in het gesprek zal de dood terugkomen, maar de eerste vragen die ik Nisrine Mbarki stel, hebben met haar meertaligheid te maken, met de ruimte en de verbinding die ze als dichter steeds zoekt.

Eén van de motto's van de bundel luidt: 'I come from no country, from no city, no tribe, I'm the son of the road. All tongues and all prayers belong to me. But I belong to none of them.' Dat klinkt bijna alsof je je verloren voelt in al die talen. Mbarki kijkt me enigszins verschrikt aan. Oh, maar dat is zeker niet zo. Het is een motto. Ik beperk me niet tot één land, één stad of één taal en daardoor heb ik toegang tot vele werelden. Zo ben ik geboren in Tilburg, met mijn Brabants dialect maak ik makkelijk contact met de mensen daar. Als je met iemand in zijn of haar moedertaal spreekt, gaat het contact dieper. Laatst was ik op een bijeenkomst met mensen uit verschillende landen. We spraken met elkaar in het Engels, maar gingen onderling soms over in het Arabisch, Nederlands of Frans. Dan voel ik

me het prettigst. Als er verschillende talen om me heen worden gesproken en ik me niet tot een taal hoeft te beperken, omdat de omgeving dat vraagt.

Er zit veel mededogen in je bundel. Je oordeelt niet.

Nee, dat wil ik ook niet. Ik probeer met mededogen te kijken naar alles wat leeft. We hebben allemaal ons persoonlijke verhaal, onze eigen geschiedenis. Hoe zou ik daarover kunnen oordelen? We zijn gebo-

ren uit een moeder, en die is weer geboren uit haar moeder. De mensheid is eigenlijk één grote familie. We vormen een keten van levens, van verhalen en die verhalen mag ik allemaal in me opnemen, ze leven in mij en verbinden mij met de geschiedenis.

Schrijf je daarom zoveel over je ouders in deze bundel?

Voor de duidelijkheid: ik schrijf over ouders, over vaders en moeders in het algemeen, niet per se over *mijn* vader of moeder. Net zoals de 'ik' in de gedichten op verschillende personen kan slaan. Ik maak literatuur, het is geen verhaal over mij. Maar het concept van ouderschap intrigeert me wel. We hebben er geen van allen om gevraagd geboren te worden en hebben allemaal ouders, grootouders en voorouders die je

koppelen aan het verleden, de geschiedenis. We worden misschien zelf op onze beurt weer vader of moeder. En zo gaat het maar door. Ik vind dat fascinerend. We leven in een diep verband met elkaar.

Je schrijft opvallend beeldend. Wat zijn je bronnen voor je poëzie? Zijn er dichters die je hebben beïnvloed?

De enige schrijver voor wie ik in mijn boekenkast een eigen plankje heb gereserveerd is Julio Cortazár. Maar in het algemeen: mijn bronnen komen niet uit de literatuur maar uit het gewone leven.

De hele dag doe ik indrukken op, die sla ik als het ware op, die gaan op onverwachte momenten verbindingen aan in mijn hoofd. Ik vind dat fascinerend. De meeste gedichten beginnen met één beeld. Later hechten zich daar andere aan. Het wonderlijke is dat ik een slecht geheugen heb, maar dat als ik schrijf allerlei dingen die ik leek te zijn vergeten weer terugkomen. Ik denk heel filmisch.

Begrijp je alles meteen wat je opschrijft?

Nee. Ik werk niet volgens een plan. Er staan gedichten in de bundel die zomaar uit het niets leken te zijn ontstaan en waar ik zelf geen vat op kreeg. Het gaat bijvoorbeeld om de gedichten 'Zout' en 'In den beginne'. Ik legde zo'n gedicht voor aan mijn redacteur en die zei dat ze dat het mooiste vond van wat ze van me had gelezen. Je moet open staan voor wat er gebeurt in je hoofd, welke verbindingen er gelegd worden. In het gedicht 'In den beginne' doken opeens verwijzingen naar de Bijbel op, maar ook naar de Koran en andere heilige geschriften. Ik gebruik formuleringen die helemaal teruggaan naar een religieuze oertaal als het Aramees. Zo worden er allerlei verbanden gelegd in mijn hoofd, komen werelden samen. Misschien is het goed om daarom duidelijk te zeggen dat ik niet vastgepind wil worden. Ik put uit meerdere culturen, die komen in mij samen, en uiteindelijk ben ik vooral een Nederlandse dichter. Wel denk ik dat schrijvers met een andere culturele achtergrond, en dat zijn er veel, de Nederlandse literatuur verrijken met nieuwe manieren van taalgebruik. Ze veranderen het Nederlands, gelukkig maar, een taal die niet verandert sterft. Invloeden van andere talen en culturen verrijken ons idioom en onze taal.

Je vertaalt Arabische poëzie. Ik meende invloeden daarvan in je werk te zien, vooral in de sterke beelden die je gebruikt.

Ik schrijf in de eerste plaats een nieuw soort Nederlandse poëzie. Mijn idioom en ik zijn meertalig en ik denk heel beeldend, dat vindt zijn weerslag in mijn gedichten. Ik ben naast dichter ook vertaler uit het Arabisch en dat is een belangrijk deel van mijn werk dat inherent verbonden is met mijn wezen als mens.

Religie is voor jou ook belangrijk.

Ik vind religie heel fascinerend. Alle religies en levensovertuigingen. De mens heeft iets nodig om in te geloven, om zijn eigen nietigheid te verklaren, zijn angsten te bezweren. >

lokroep (fragment)

de lokroep van het bos blijft op je huid kleven
kruipt en grijpt zich vast aan je oor
ruist tussen hamer en aambeeld
je pogingen om het uit je weefsel weg te krassen
lopen uit op gehoord verzet dat uit jouw schedel groeit
wat jij dwangmatig probeert te temperen haalt je hard in
keer op keer
ben jij weer de naakte verliezer

het bos roept
een priester gebood mij in een droom zijn geplunderde kerk
te redden
niet wetende dat ik een brandende fakkel achter mijn rug hield
ik gaf geen gehoor een week later stuurde hij
een Aramees mannenkoor
naar mijn slaapkamer
op schermen verschijnen nieuwe goden
met golvend geblondeerd haar en gevulde lijven
zij prediken peperduur geluk
mijn grootmoeder zegt dat vrouwen pas na hun zeventigste vrij zijn
dan zijn ze overbodig
de vrouw is geschapen uit een zevende rib van Adam
mijn vriendin is terug in haar moederland
aan de Tigris leest ze zelfs de sportbijlage van de krant
heimwee barst uit in een gulzig monster

Nisrine Mbarki, *oeverloos*, uitgeverij Pluim, €21,99

‘Dan voel ik me het prettigst. Als er verschillende talen om me heen worden gesproken en ik me niet tot een taal hoef te beperken, omdat de omgeving dat vraagt.’

Wat ik mooi vind, is dat de monotheïstische geloven dezelfde taal gebruiken, het hebben over dezelfde God. En dat gaat tot 5000 jaar terug. Religie is vooral interessant als ze is verweven met het dagelijks leven. Met dogmatisme heb ik niks.

Er komen engelen voor in je gedichten.

Ik wil ook de onzichtbare wereld benoemen, het animisme en mythische wezens. In veel culturen gelooft men in van die oerwezens. Bij ons in het westen en voornamelijk in de steden ervaren we ze niet als reëel, maar voor veel mensen zijn ze dat wel. Ik hou dat graag in leven en maak ze zichtbaar in mijn schrijven. Die wezens doen een appel op onze verbeelding, een appel op het bovennatuurlijke. We willen rationeel zijn, waar van onwaar scheiden, maar dat is niet altijd mogelijk. Zo is religie natuurlijk ook niet rationeel en toch geloven veel mensen.

Ook het bos duikt nogal eens op in je poëzie. Wat heb je met bos?

In een onbewaakt moment heb ik weleens gezegd: ik denk dat ik meer van bomen houd dan van mensen. Later nuanceerde ik dat, maar toch. Als ik in een bos ben, krijg ik een gevoel dat ik nergens anders heb, dat ik er helemaal in opga. Ik begrijp dan dat ik als mens een apart levend wezen ben. Toch zijn er altijd verbanden, we zijn als mens niet autonoom, we kunnen niet zonder onze omgeving. Het intrigeert me ook dat dieren die al eeuwen verdwenen zijn uit bepaalde gebieden, daarin weer terugkeren. De lynx bijvoorbeeld, of de wolf. En natuurlijk zijn er heel veel dieren die verdwijnen. Dat vind ik moeilijk. Dat soort dieren eer ik graag.

De dood lijkt voor jou ook wel een wezen, net als een engel. Er komen personificaties van de dood in je werk voor.

Ik heb een aantal dierbare vrienden verloren. Een ervan was mijn beste vriendin. (*Ze wijst naar de overkant van de Amstel.*) Ze woonde daar, in een van die huizen. In de laatste maanden van haar leven ben ik veel bij haar geweest, heb bij haar gewaakt. Als ik dan weer de trap naar haar woning opklom, was het of ik de dood tegenkwam, die tegen me zei: ‘Hé, daar ben je weer.’

In het gedicht ‘Hortensia’ probeert de ‘ik’ de dood te verleiden, biedt haar lekkernijen aan. En dan schrijf je: ‘Zij vertrekt met een volle maag maar ook voldaan zegt ze niets toe’.

De dood laat zich niet verleiden. De dood zal er altijd zijn. Het sterven van mijn vriendin was een wonderlijk schone en tegelijk wonderlijk pijnlijke ervaring. In zekere zin was het een van de mooiste dingen die ik in mijn leven heb meegeemaakt. Het was ontzettend intiem. Alle poeha is weg. Bij iemand die stervende is, blijft alleen de essentie over. De relatie tussen mij en de dood is hierdoor ook anders geworden. Je vraagt je af: hoe kun je iets dat zo kwetsbaar is als het leven blijven vieren? Ik denk dat je dat alleen maar kunt door de dood te aanvaarden.

Is er nog iets belangrijks voor je kunstenaarschap dat niet aan de orde is geweest?

Ik ben erg gesteld op mijn onafhankelijkheid en vrijheid als schrijver en als mens. Wil niet in een hokje worden geplaatst. Een boek is niet hetzelfde als een persoon. Ik wil duidelijk stellen dat ik niet deze dichtbundel ben. Als je een literair werk te direct aan zijn auteur koppelt, reduceer je het tot iets banaals. ■

De bundel *oeverloos* is het debuut van **Nisrine Mbarki** en is genomineerd voor de C. Buddingh'-prijs en de Herman de Coninckprijs. Behalve poëzie schrijft Mbarki ook korte verhalen en voor toneel. Ze zit in de jury van onder andere de Grote Poëzieprijs, is redactielid van de Poëziekrant en vertaalt vanuit het Arabisch.